

VAKCINOMIS VALDOMŲ UŽKREČIAMŲJŲ LIGŲ SKIEPIJIMO APRĖPČIŲ APŽVALGA LIETUVOJE 2023 M.

Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) duomenimis, pasaulyje vakcinomis valdomos 28 užkrečiamosios ligos. Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių, patvirtintą Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2018 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. V-955 „Dėl Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendoriaus patvirtinimo“, naujagimiai, kūdikiai ir vaikai skiepijami valstybės lėšomis nuo 14 infekcijų: tuberkuliozės, hepatito B, kokliušo, difterijos, stabligės, poliomieliito, tymų, epideminio parotito, raudonukės, B tipo *Haemophilus influenzae*, pneumokokinės, žmogaus papilomos viruso (skiepijami 11 metų mergaitės ir berniukai), rotavirusinės, B tipo meningokokinės infekcijų. Visuotinis skiepijimas sergamumą užkrečiamosiomis ligomis leido sumažinti daugiau nei 95 proc., tačiau žmogus ir mikroorganizmas yra veikiami tiek vidinės, tiek išorinės aplinkos, todėl sergamumas užkrečiamosiomis ligomis kinta nuolat. Vakcinomis valdomų ligų sergamumui įtakos turi naujų vakcinų atsiradimas, kolektyvinio imuniteto lygis, atsiradę nauji ar grįžę senieji sukėlėjai, turizmas, socialiniai bei kiti veiksniai.

Keičiantis Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendoriui, dabartinis vaikų profilaktinių skiepimų kalendorius atitinka visas PSO rekomendacijas dėl imunizacijos programų vykdymo bei atitinka kitose ES / EEE šalyse naudojamus vaikų profilaktinių skiepimų kalendorius.

PSO duomenimis, gerais vakcinacijos rodikliais laikoma, kai paskiepytųjų skaičius šalyje ir jos regionuose siekia 90–95 proc. tikslinės grupės asmenų. Skiepijant pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių iki 2009 m. buvo pasiektos pakankamai didelės skiepimų aprėptys (94–99 proc. paskiepytųjų įvairiose amžiaus grupėse), leidžiančios suvaldyti užkrečiamąsias ligas, nuo kurių skiepijama. Tačiau nuo 2010 m. iki 2023 m. visų pozicijų skiepavimo aprėptys pradėjo mažėti (1 lentelė).

1 lentelė. Vakcinomis valdomų užkrečiamųjų ligų, nuo kurių skiepijama pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių, skiepimų aprėptys Lietuvoje 2010–2023 m.

Užkrečiamaoji liga (amžiaus grupė)	Skiepavimo pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių apimtys Lietuvoje 2010–2023 m.													
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tuberkuliozė (naujagimiai)	98,90	97,80	97,90	98,20	97,70	97,20	97,70	97,30	96,4	96,56	95,79	93,31	92,73	93,20
Hepatitis B (naujagimiai)	98,30	95,70	93,20	97,70	97,40	97,30	97,10	97,0	95,90	96,30	95,22	92,52	94,54	93,10
Difterija, stabilgė, kokliušas, polio, haemophilus B (1 m.)	94,80	92,40	92,80	93,20	92,90	93,50	94,10	93,70	92,30	92,12	91,35	90,05	90,00	90,13
Tymai, epideminis parotitas, raudonukė (2m.)	96,10	93,70	93,40	93,30	93,40	94,20	93,70	93,50	92,20	92,73	90,11	88,41	86,46	87,08
Tymai, epideminis parotitas, raudonukė 7 m.	94,20	93,70	92,80	92,50	91,80	91,50	92,20	92,30	91,60	93,20	90,53	88,37	86,53	85,72
Pneumokokinė infekcija (1 m)	-	-	-	-	-	30,10	81,60	82,50	81,90	81,63	83,37	82,29	80,80	81,76
ŽPV infekcija (11m.) 1d.	-	-	-	-	-	-	12,50	34,50	55,30	63,36	61,64	60,71	59,37	56,10
ŽPV infekcija (12 m.)1 d.							2,92	43,19	77,78	77,19	76,10	73,64	71,73	62,74

Rota virusinė infekcija (1 m.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	66,76	66,82	66,80	68,43	73,84
Meningokokinė B infekcija (1 m.)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	55,77	74,97	76,09	75,19	76,20

PSO rekomenduoja šalims, kuriose registruojamas didelis sergamumas tuberkulioze, skiepyti BCG (*Bacillus Calmette - Guerin*) vakcina vaikus kaip įmanoma anksčiau po gimimo. Skiepijimas apsaugo mažus vaikus nuo labai sunkios ligos (pvz., tuberkuliozinio meningito). Pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių BCG vakcina skiepijami 2–3 parų naujagimiai. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro (toliau -ELPKC) duomenimis, BCG vakcina įtraukta į 10 Europos šalių nacionalinius vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorius.

2023 m. nuo tuberkuliozės BCG vakcina buvo paskiepyta 93,20 % 2–3 dienų naujagimių, o 2022 m. skiepijimo aprėptys siekė 92,73 %. Lietuvoje naujagimių vakcinacija BCG vakcina šiek tiek padidėjo.

2023 m. didžiausios skiepijimų BCG vakcina aprėptys registruotos Marijampolės, Šiaulių, Utenos, apskrityje – po 95,5 %, žemiausios – Klaipėdos apskrityje – 90,7 % (2 lentelė).

2 lentelė. Skiepijimų aprėptys Lietuvoje 2021–2023 m.

Apskritis	2021					2022					2023				
	BCG (iki 1 metu)	HepB1 (iki 1 metu)	DTaP/IPV /Hib1 (1 metai)	MMR1 (2 metai)	MMR2 (7 metai)	BCG (iki 1 metu)	HepB1 (iki 1 metu)	DTaP/IPV /Hib1 (1 metai)	MMR1 (2 metai)	MMR2 (7 metai)	BCG (iki 1 metu)	HepB1 (iki 1 metu)	DTaP/IPV /Hib1 (1 metai)	MMR1 (2 metai)	MMR2 (7 metai)
Alytaus	98,0	97,1	96,2	94,8	95,6	98,0	97,1	96,2	94,8	95,6	92,6	93,1	95,3	92,4	93,6
Kauno	96,5	95,6	92,9	90,5	87,5	96,5	95,6	92,9	90,5	87,5	94,0	93,0	93,7	84,3	84,4
Klaipėdos	93,3	93,4	88,8	87,1	89,8	93,3	93,4	88,8	87,1	89,8	90,7	89,3	90,3	83,4	83,1
Marijampolės	96,6	96,3	95,8	94,0	96,5	96,6	96,3	95,8	94,0	96,5	95,5	95,4	95,5	91,8	92,2
Panevėžio	96,7	96,4	90,5	89,3	89,1	96,7	96,4	90,5	89,3	89,1	94,6	95,0	94,2	91,4	90,0
Šiaulių	97,0	96,9	89,4	92,3	94,4	97,0	96,9	89,4	92,3	94,4	95,9	95,1	94,7	89,7	90,0
Telšių	97,5	96,8	93,0	92,4	92,6	97,5	96,8	93,0	92,4	92,6	93,8	92,9	93,2	90,2	91,1
Tauragės	95,9	95,9	92,9	92,2	92,3	95,9	95,9	92,9	92,2	92,3	93,2	93,9	93,8	95,8	91,6
Utenos	97,1	97,3	94,4	96,3	96,9	97,1	97,3	94,4	96,3	96,9	95,3	96,0	96,1	92,4	90,8
Vilniaus	95,2	94,5	90,3	88,5	89,5	95,2	94,5	90,3	88,5	89,5	92,3	93,2	92,7	86,4	82,4

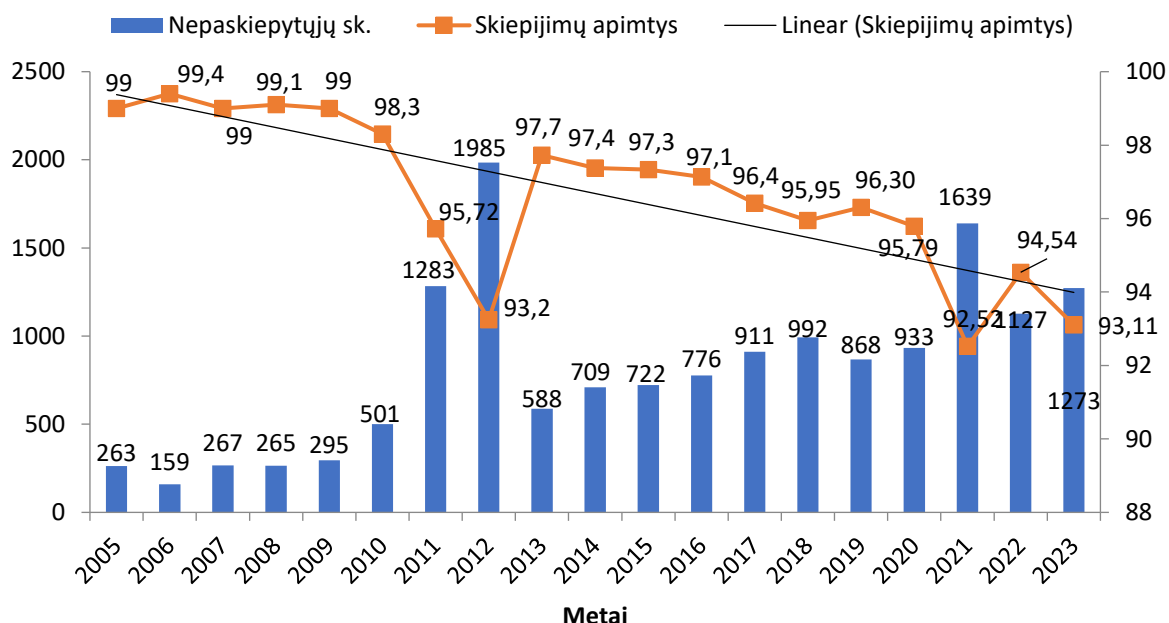
≥ 95 % vakcinacijos aprėptys
 90-95 % vakcinacijos aprėptys
 < 90 % vakcinacijos aprėptys

NAUJAGIMIŲ SKIEPIJIMŲ APRĖPTYS NUO HEPATITO B INFEKCIJOS

PSO numatė strategiją, kurios tikslas – iki 2030 m. eliminuoti virusinį hepatitą, kaip vieną didžiausių grėsmių visuomenės sveikatai. Pastaraisiais metais Lietuvoje ir pasaulyje sumažėjo pranešimų apie naujus užsikrėtimo hepatito B virusu (HBV) atvejus, tačiau daugelis šalių nepasiekė 2020 m. PSO Europos veiksmų plane numatytą hepatito B prevencijos tikslų, vienas iš jų – 95 proc. vakcinacijos trimis vakcinomis nuo HBV dozėmis aprėptis šalyse, kurios įgyvendina visuotinę vaikų imunoprofilaktiką. Todėl PSO ir toliau siūlo stiprinti HBV prevenciją bei programas ir iki 2030 m. eliminuoti HBV infekciją.

Skiepijimo nuo HBV aprėptys Lietuvoje mažėja nuo 2010 m., 2022 m. paskiepytų naujagimių aprėptis padidėjo iki 94,54 %, o 2023 m. naujagimių skiepijimų aprėptis šiek tiek sumažėjo ir siekė 93,11 %. Dėl tėvų / globėjų atsisakymo skiepyti savo vaikus kasmet lieka nuo 1000 iki 1600 nepaskiepytų nuo HBV infekcijos naujagimių (1 pav.).

1 pav. Hepatito B skiepavimo aprėptys Lietuvoje 2005-2023 m. (naujagimiai)

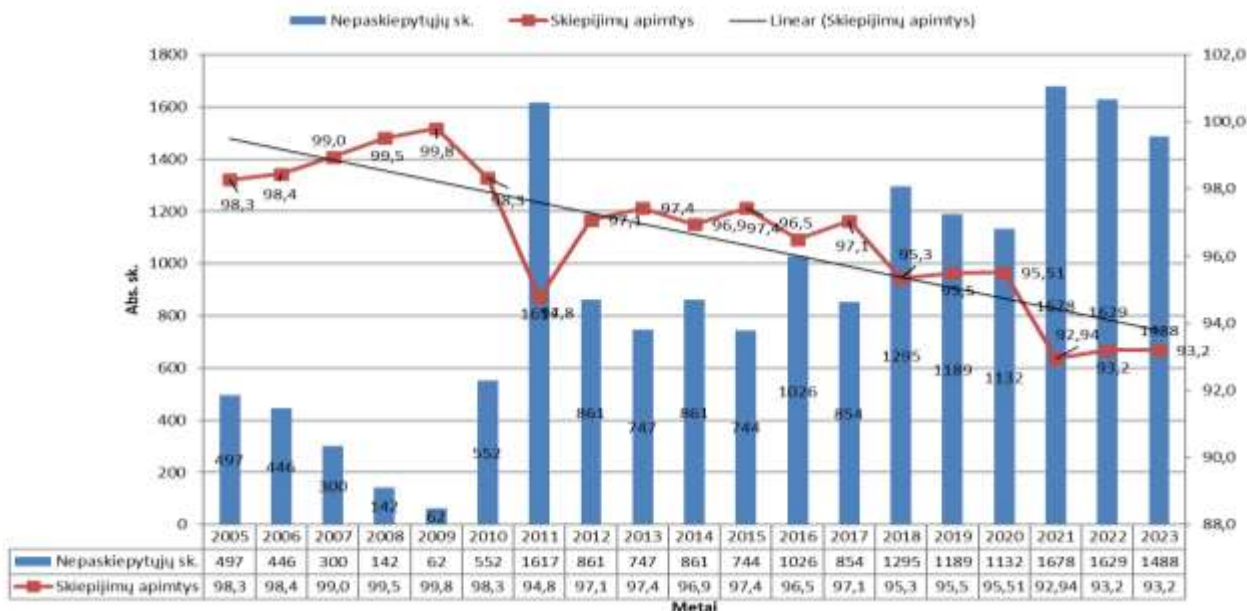

2023 m. Lietuvoje naujagimių skiepavimo nuo HBV infekcijos aprėptys sumažėjo 1,43 % ir pasiekė 93,11 % (2022 m. – 94,54 %). Didžiausios skiepavimo aprėptys 2023 m. registruotos Utenos (96,0 %), Marijampolės (95,4 %) ir Šiaulių (95,1 %) administracinėse teritorijose, o mažiausios – Klaipėdos apskrityje (89,3 %) (2 lentelė).

VAIKŲ SKIEPIMO NUO DIFTERIJOS, STABLIGĖS, KOKLIUŠO, POLIOMIELITO IR HAEMOPHILUS B INFEKCIJŲ APRĖPTYS LIETUVOJE

2023 m. vienerių metų vaikų vakcinacijos aprėptys nepakito, skiepų nuo kokliušo, difterijos, stabligės, poliomielioto ir haemophilus B tipo infekcijos liko tokios pačios, kaip ir 2022 m. – 93,2 %. Didžiausios vienerių metų vaikų vakcinacijos aprėptys buvo pasiektos 2009 m. – 99,8 %, o nuo 2010 m. – kasmet mažėjo (2 pav.).

2 pav. Skiepimų aprėptys nuo kokliušo, difterijos, stabligės, haemophilus B, poliomielioto infekcijų Lietuvoje 2005- 2023 m. (1 m. vaikai, pirma dozė)

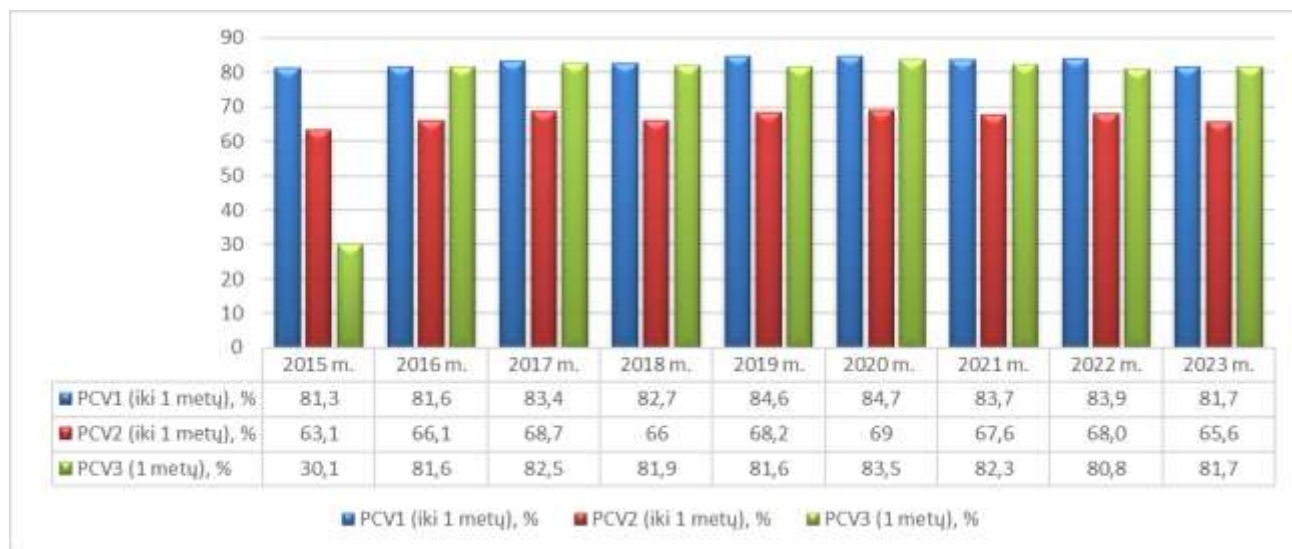
2023 m. didžiausios skiepavimo aprėptys registruotos Utenos apskrityje – 96,1 %, o mažiausios – Klaipėdos apskrityje (90,1 %). Iš dešimties administracinių teritorijų tik dviejose apskrityse vienerių metų vaikų skiepavimo nuo kokliušo, difterijos, stabligės, poliomielite ir haemophilus B tipo infekcijų aprėptys padidėjo keliais procentais (2 lentelė).

KŪDIKIŲ IR VAIKŲ SKIEPIJIMO APRĖPTYS NUO PNEUMOKOKINĖS INFEKCIJOS LIETUVOJE

Nuo 2014 m. į Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepavimų kalendorių buvo įtraukta kūdikių ir vaikų vakcinacija nuo pneumokokinės infekcijos. 2023 m. vienerių metų vaikų skiepavimo aprėptys neženkiai padidėjo iki 81,7%, lyginant su 2022 m., kai buvo paskiepyta 80,8 % vienerių metų vaikų. Įtraukus skiepus į vaikų profilaktinių skiepavimų kalendorių, kasmet pirma vakcinos doze paskiepijama nuo 81,3 % 2015 m. iki 81,7 % 2023 m. Trečia vakcinos doze 2015 m. paskiepyta 30,1 % vienerių metų amžiaus vaikų, o 2023 m. skiepavimo aprėptys padidėjo iki 81,7 %. Nors skiepavimo aprėptys nuo pneumokokinės infekcijos kasmet didėja, tačiau kasmet lieka nepaskiepyta iki 4000 vienerių metų amžiaus vaikų.

Lietuvoje pagal vaikų profilaktinių skiepavimų kalendorių kūdikiai ir vaikai nuo pneumokokinės infekcijos skiepijami jau aštuonerius metus, tačiau skiepavimo aprėptys kasmet siekia tik apie 80 proc., o didžiausios aprėptys buvo fiksuotos 2020 m. – 83,5 proc. tarp vienerių metų amžiaus vaikų (3 pav.).

3 pav. Skiepavimų aprėptys nuo pneumokokinės infekcijos Lietuvoje 2015 – 2023 m.

RIZIKOS GRUPĖMS PRIKLAUSANČIŲ ASMENŲ SKIEPIJIMO NUO PNEUMOKOKINĖS INFEKCIJOS APRĖPTYS

Rizikos grupių asmenys, tiek vaikai, tiek suaugę, turintys lėtinių ligų, 2015 m. pradėti skiepyti nuo pneumokokinės infekcijos valstybės finansuojama vakcina. Iki 2019 m. šalyje kasmet pasiskiepėdavo daugiau nei 13 000 suaugusių asmenų ir virš 700 vaikų, tačiau 2022 m. ir 2023 m. paskiepytų vaikų sumažėjo keletą kartų. Išaugo suaugusiųjų asmenų skiepavimo skaičius, pradėjus skiepyti 75 metų ir vyresnius asmenis,

priklausančius pagal amžių rizikos grupei. Kasmet daugiausia pasiskiepija suaugusių asmenų, sergančių širdies nepakankamumu, o tarp vaikų – sergančių lėtinėmis kvėpavimo takų ligomis (3 ir 4 lentelės).

3 lentelė. Rizikos grupei priklausančių suaugusių asmenų skiepėjimas nuo pneumokokinės infekcijos 2023 m.

Apskritis	Paskiepėta																				
	Suaugusiųjų (vyresnių nei 18 metų) pneumokokinės infekcijos rizikos grupės – ligų kodai pagal Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtąjį pataisytą ir papildytą leidimą „Sisteminių ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM)																				
	Iš viso įskiepėta per ataskaitinį mėnesį (doz.)		N184-N185	N04	Z49.1, Z49.2, N18.5	O10-C96, D46-D47	Z94.8	Z94	M02-M08, M13, M60-M63, M45, M46	K74	D73.0, Q89.01	G96.0	Z96.2	B20-B24, Z21	D89.8	D80-D84	E10-E14	J44	I50	J45-J46	75 m. ir vyresni
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	
Alytaus	1188	4	0	0	101	7	3	37	4	0	0	0	1	0	2	184	58	89	55	643	
Kauno	5621	25	0	10	606	3	1	120	2	9	3	2	0	0	4	904	115	850	410	2557	
Klaipėdos	2460	11	2	18	302	7	2	99	12	3	3	1	6	1	12	440	81	324	137	999	
Marijampolės	1040	5	1	0	87	0	0	21	0	0	0	0	0	0	7	172	34	143	102	468	
Panevėžio	2281	8	1	2	262	7	1	85	4	2	1	5	0	0	1	479	74	215	172	962	
Šiaulių	2516	12	2	11	285	3	4	88	4	1	4	0	1	0	4	504	113	352	200	928	
Tauragės	888	4	0	0	82	2	0	24	2	0	0	0	0	0	0	148	38	142	53	393	
Telšių	1067	3	0	1	105	0	0	32	2	0	0	0	0	4	0	170	92	184	63	411	
Utenos	1112	3	0	1	138	3	1	42	1	0	2	0	0	0	0	127	57	102	62	573	
Vilniaus	5257	17	6	12	747	4	6	132	35	17	2	2	104	8	4	1016	148	515	314	2168	
Iš viso:	23430	92	12	55	2715	36	18	680	66	32	15	10	112	13	34	4144	810	2916	1568	10102	

4 lentelė. Rizikos grupei priklausančių vaikų skiepėjimas nuo pneumokokinės infekcijos 2023 m.

Apskritis	Paskiepėta																	
	Vaikų (2–17 metų amžiaus) pneumokokinės infekcijos rizikos grupės (jei neskiepyti nuo pneumokokinės infekcijos anksčiau) – ligų kodai pagal Tarptautinės statistinės ligų ir sveikatos sutrikimų klasifikacijos dešimtąjį pataisytą ir papildytą leidimą „Sisteminių ligų sąrašas“ (Australijos modifikacija, TLK-10-AM)																	
	Iš viso įskiepėta per ataskaitinį mėnesį (doz.)		J45-J46	B84	J47	G80	G70-G73	Q20-Q25	E10-E14	O10-D48	N04, N18	Z49.1, Z49.2, N18.5	K71.3, K71.7, K73-K74, Q44.2	D80-E84	M05-M08, M30-M36, M90.0	Z94	D73.0, Q89.01	Z96.2
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	
Alytaus	12	5	0	1	0	0	1	3	0	2	0	0	0	0	0	0	0	
Kauno	36	19	0	0	1	0	3	7	3	0	1	0	1	1	0	0	0	
Klaipėdos	32	8	3	0	2	1	6	9	1	0	0	0	0	1	1	0	0	
Marijampolės	4	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Panevėžio	17	9	0	0	0	0	4	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Šiaulių	24	19	0	0	2	0	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	
Tauragės	20	16	0	0	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Telšių	8	7	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Utenos	6	3	1	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	
Vilniaus	92	48	1	1	2	0	11	12	10	1	0	0	0	4	0	1	0	
Iš viso:	251	138	5	2	7	1	30	33	16	5	1	0	1	6	1	1	3	

KŪDIKIŲ IR VAIKŲ SKIEPIJIMO NUO MENINGOKOKINĖS B INFEKCIJOS APRĖPTYS

Sergamumo rodikliai Lietuvoje pradėjo mažėti priešpandeminiu laikotarpiu, kai nuo 2016 m. tėvai / globėjai savo lėšomis pradėjo aktyviau skiepyti vaikus nuo meningokokinės B infekcijos, nes tuo metu sergamumo ir mirties rodikliai Lietuvoje buvo didžiausi, lyginant su kitomis ES / EEE šalimis. Lietuvoje nuo 2016 m. iki 2018 m. iš viso buvo paskiepėta 57 000 vaikų iki 17 metų, o nuo 2018 m. rudens valstybės lėšomis nuo meningokokinės B infekcijos buvo pradėti skiepyti kūdikiai. Skiepėjimo aprėptys kasmet didėjo nuo 55,8 % 2019 metais iki 76,2 % 2023 metais tarp dviejų metų amžiaus vaikų (4 pav.).

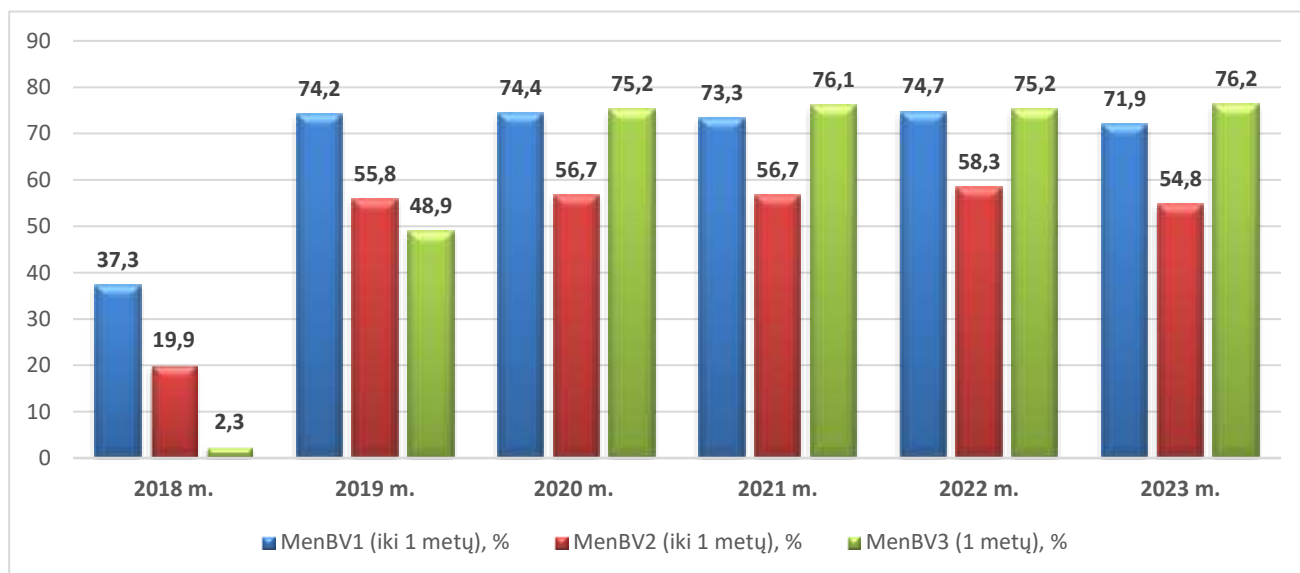
4 pav. Meningokokinė B infekcija 2012-2023 m.

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Meningokokinės B infekcijos atvejai	83	89	71	74	75	81	40	37	12	11	13	21
Sergamumo rodiklis 100 000 gyv.	2.47	3.0	2.40	2.5	2.60	2.90	1.43	1.32	0.43	0.39	0.46	0,36
Mirties atvejai	9	11	5	7	7	11	5	6	0	0	2	1
Vakcinacija	-	-	-	-	13 458 asm.	15752 asm.	27857 asm.	55.8%	75.0%	76.1%	75,2%	76,2%

Didžiausios 2023 m. skiepimo nuo meningokokinės B infekcijos aprėptys registruotos Alytaus administracinėje teritorijoje (87,4 %), o mažiausios – Klaipėdos apskrityje (65,5 %).

Per pastaruosius penkerius metus skiepimo nuo meningokokinės B infekcijos aprėptys siekia iki 76 % (5 pav.), todėl kasmet lieka nemaža dalis pažeidžiamų vaikų. 2022 m. nuo meningokokinės B infekcijos liko nepaskiepyti 5603 vienerių metų vaikai, o 2023 m. – 3942 (dėl tėvų / globėjų atsisakymo).

5 pav. Skiepimų apimtys nuo meningokokinės B infekcijos Lietuvoje 2018-2023 m.

VAIKŲ SKIEPIJIMO NUO TYMŲ, RAUDONUKĖS IR EPIDEMINIO PAROTITO INFEKCIJŲ APRĖPTYS

Vienintelė specifinė priemonė, galinti apsaugoti nuo tokių užkrečiamųjų ligų, kaip tymai, raudonukė ar epideminis parotitas bei sunkių šių ligų komplikacijų ir suvaldyti minėtų ligų plitimą visuomenėje, yra profilaktinis skiepimas. Lietuvoje vaikai nuo tymų, raudonukės ir epideminio parotito nemokamai

skiepijami pagal Lietuvos Respublikos vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių 15–16 mėn. pirmąją vakcinos dozę, o 6–7 metų – antrąją dozę. Įskiepijus dvi šios vakcinos dozes, pasiekama patikima ilgalaikė apsauga.

COVID-19 pandemijos metu 2020 metais nukrito skiepimo aprėptys nuo tymų, raudonukės ir epideminio parotito. Sumažėjo paskiepytų dvimečių bei septynmečių vaikų. Kad būtų valdomas tymų virusas, labai svarbu, kad būtų paskiepyta 95 % populiacijos, kitaip kyla reali grėsmė atsirasti tymų atvejams, kilti protrūkiams ne tik tarp vaikų, bet ir tarp suaugusiųjų.

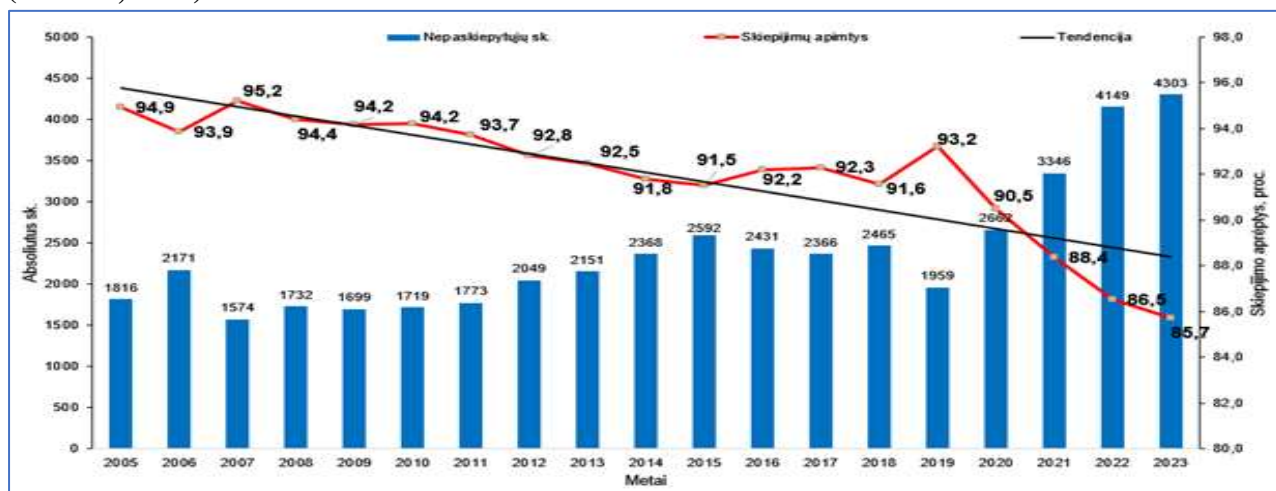
Lietuvoje nuo 2005 m. iki 2022 m. dvejų metų vaikų skiepimo nuo tymų, raudonukės ir epideminio parotito aprėptys sumažėjo nuo 97,2 % iki 86,5 %, tačiau 2023 m. buvo stebimas nežymus vakcinacijos aprėpties pakilimas 2-ųjų metų amžiaus grupėje, vakcinacijos aprėptys siekė 87,1 %, t.y. 0,6 % daugiau lyginant su 2022 m. (6 pav.).

6 pav. Tymų, raudonukės, epideminio parotito skiepimo aprėptys Lietuvoje 2005-2023 m. (MMR1; 2 m.)

Septynių metų amžiaus vaikų vakcinacijos aprėptys per tą patį laikotarpį nukrito nuo 94,9 % iki 86,5 % (7 pav.), o 2023 m. šis rodiklis sumažėjo dar 0,8 % ir siekė 85,7 %.

7 pav. Tymų, raudonukės, epideminio parotito skiepimo aprėptys Lietuvoje 2005-2023 m. (MMR2; 7 m.)

Žvelgiant į dvejų / septynių metų amžiaus vaikų skiepimo MMR1 ir MMR2 vakcinomis aprėpties atvaizdavimą apskritimis Lietuvos žemėlapyje (8 pav.), tik vienintelė Tauragės apskritis 2023

m. pasiekė rekomenduojamas 95 % vakcinacijos pirma MMR vakcinos doze aprėptis (95,8 %), geltonai pažymėtos apskritys: Telšiai, Panevėžys, Utena, Marijampolė ir Alytus liko 90–95 % vakcinacijos aprėptį intervale.

8 pav. Dvejų ir septynių metų amžiaus vaikų skiepavimo nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės infekcijų aprėptys Lietuvos apskrityse 2023 m.

Vertinant skiepavimo pirma MMR vakcina duomenis savivaldybių lygmeniu, praėjusiais metais, tik dešimtyje savivaldybių (9 pav.) buvo paskiepyta 95 % ar daugiau dvejų metų amžiaus vaikų: Pasvalio r. ir Pagėgiuose (97,3 %), Tauragės r. (97,8 %), Šakių r. (96,5 %), Kazlų Rūdoje (98,5 %), Širvintų r. (96,2 %), Švenčionių r. (95,3 %), Ignalinos r. (100 %), Visagino r. (99,3 %) ir Druskininkuose (96,5 %). Net 26 savivaldybėse 2023 m. vakcinacijos aprėptys nesiekė 90 %.

9 pav. Dvejų metų amžiaus vaikų skiepavimo nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės infekcijų aprėptys Lietuvos savivaldybėse 2023 m.

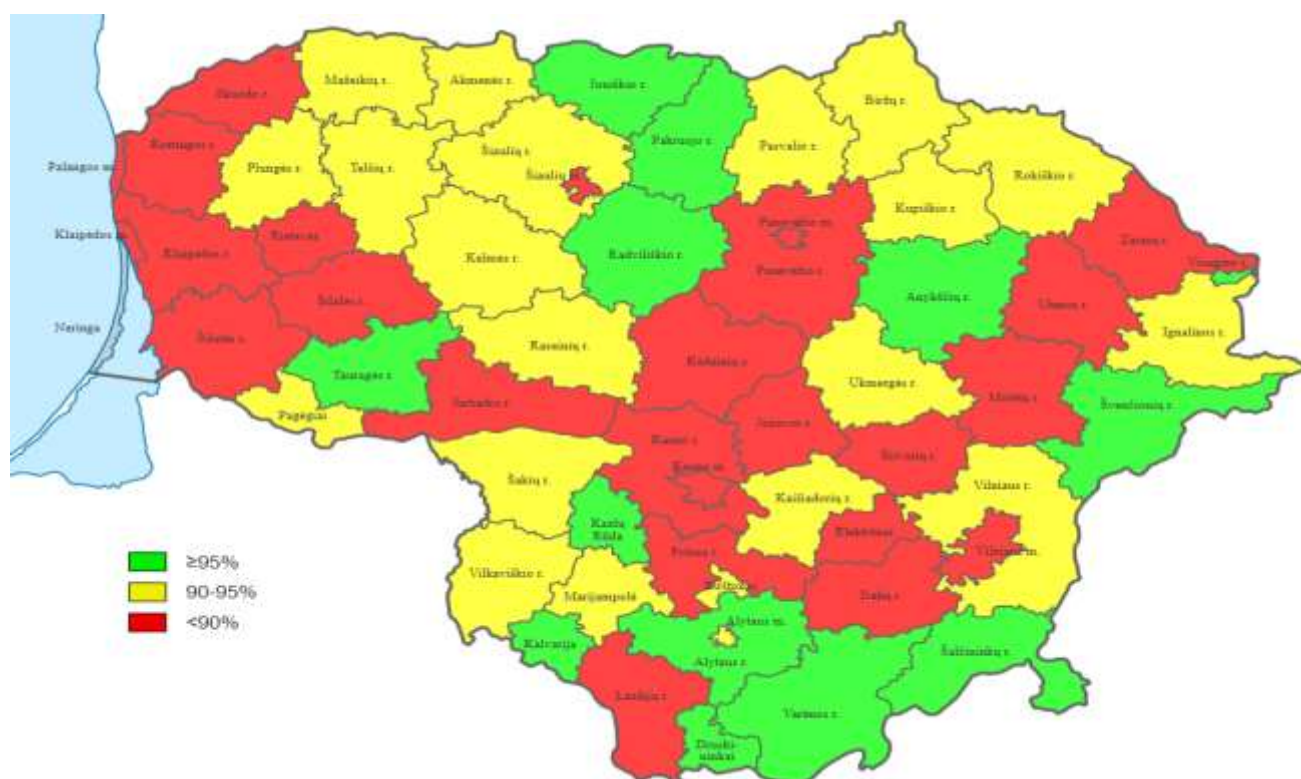

Vertinant skiepavimo nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės aprėptis septynių metų amžiaus vaikų grupėje (10 pav.), tik keturiolika savivaldybių 2023 m. galėjo pasigirti

rekomenduojamomis, ne mažesnėmis negu 95 %, vakcinacijos aprėptimis, tai: Joniškio r., Pakruojo r., Radviliškio r., Anykščių, Visagino r., Švenčionių r., Druskininkų, Varėnos r., Alytaus m. ir r., Šalčininkų, Kalvarijos, Kazlų Rūdos, Tauragės savivaldybės. 26 savivaldybėse 2023 m. vakcinacijos aprėptys nesiekė 90 %.

10 pav. Septynių metų amžiaus vaikų skiepavimo nuo tymų, epideminio parotito ir raudonukės infekcijų aprėptys Lietuvos savivaldybėse 2023 m.

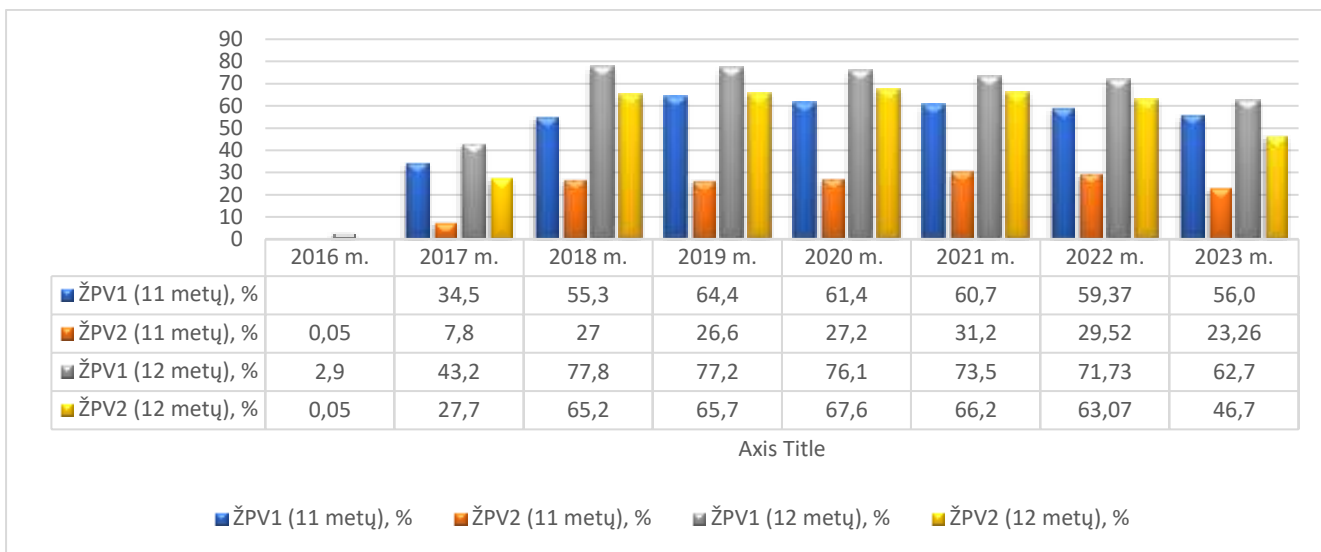

Tymų virusui suvaldyti labai svarbu, kad būtų pasiekta 95 proc. skiepimų aprėptis. Kiekvienais metais daugėja administracinių teritorijų (savivaldybių), kuriose vis daugiau vaikų abiejose skiepiamo amžiaus grupėse lieka nepaskiepyti, todėl kyla reali grėsmė atsirasti naujiems tymų atvejams, protrūkiams tarp vaikų ir suaugusiųjų.

SKIEPIJIMO APRĖPTYS NUO ŽMOGAUS PAPILOMOS VIRUSO INFEKCIJOS

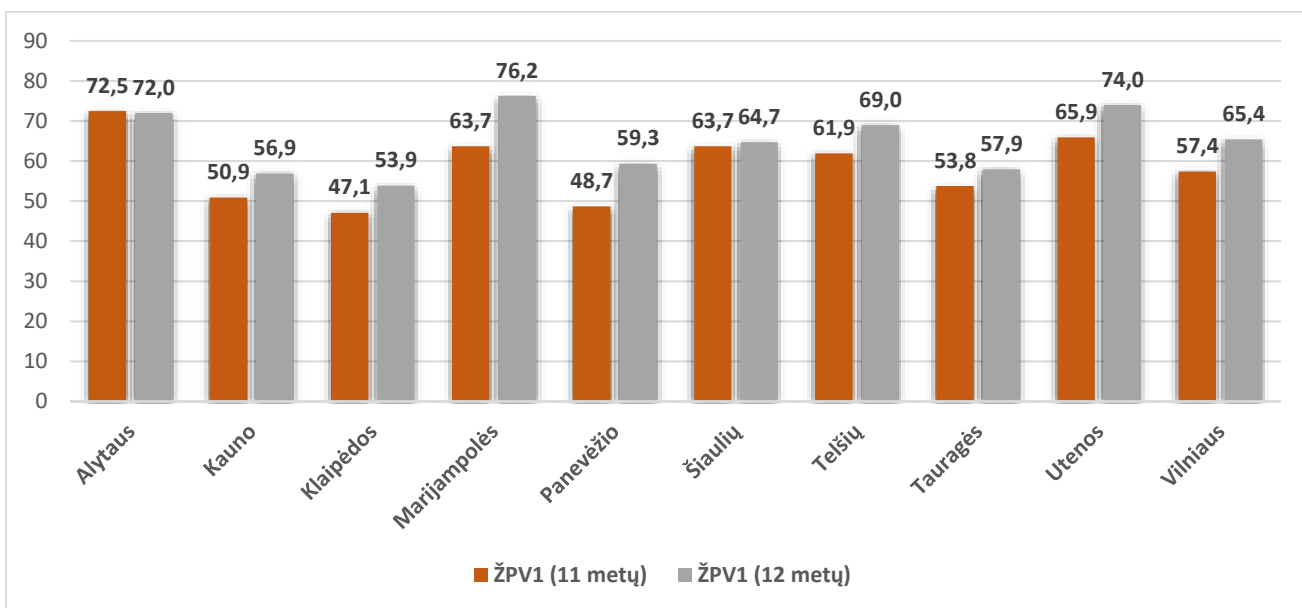
2016 m., kai nuo žmogaus papilomos viruso (toliau – ŽPV) infekcijos pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių buvo pradėtos skiepyti 11 m. mergaitės, kasmet skiepavimo aprėptys didėjo, tačiau kasmet paskiepijama tik apie 60 % 11 metų mergaičių (11 pav.). Lietuvoje 2023 m. pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių nuo ŽPV infekcijos pradėti skiepyti ir 11 metų berniukai, tačiau skiepavimo aprėptys 2023 m. siekė 56,1 %, kai 2022 m. – 59,4 %. Skiepavimo aprėptys nuo ŽPV infekcijos skaičiuojamos ir tarp 12 metų paauglių, nes vakcinos nuo ŽPV infekcijos antra dozė įskiepijama po 6 mėnesių arba tėvai / globėjai nusprendžia skiepyti vyresnius savo paauglius.

11 pav. Skiepijimų aprėptys nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos Lietuvoje 2016-2023 m.

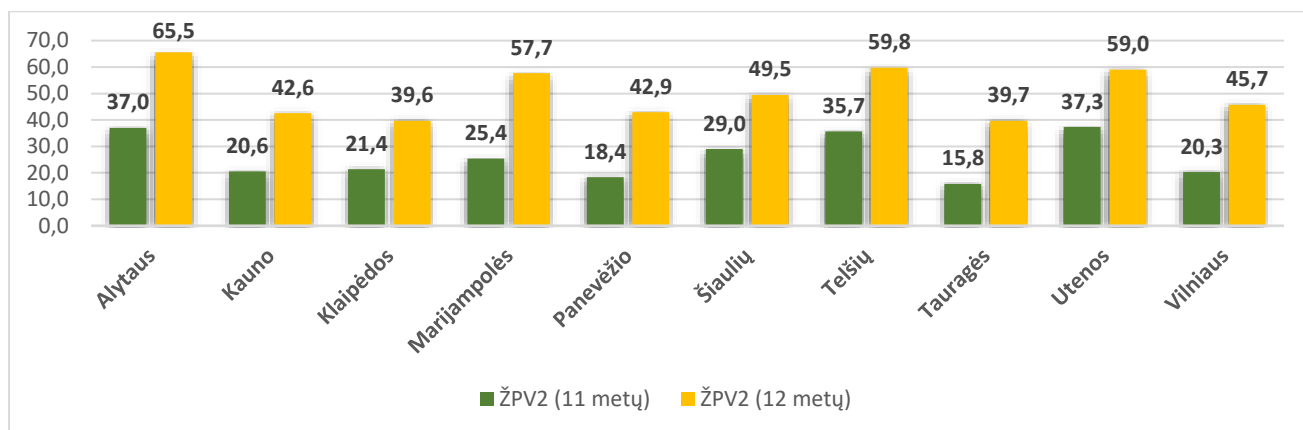
Lietuvoje 2023 m. pirma ŽPV vakcinės dozė daugiausia 11 m. paauglių buvo paskiepyta Alytaus apskrityje (72,0 %), o mažiausia 11- mečių buvo paskiepyta Klaipėdos apskrityje (50,0 %) (12 pav.).

12 pav. Skiepijimų aprėptys 11 m. paauglių nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos (1 doz.) 2023 m.

2023 m. didžiausios 11 paauglių skiepijimo antra ŽPV vakcinės dozė aprėptys registruotos Alytaus apskrityje (50 %), mažiausia 11 - mečių paskiepyta Panevėžio apskrityje (27,0 %) (13 pav.).

13 pav. Skiepijimo aprėptys 11 m. paauglių nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos (2 doz.) 2023 m.

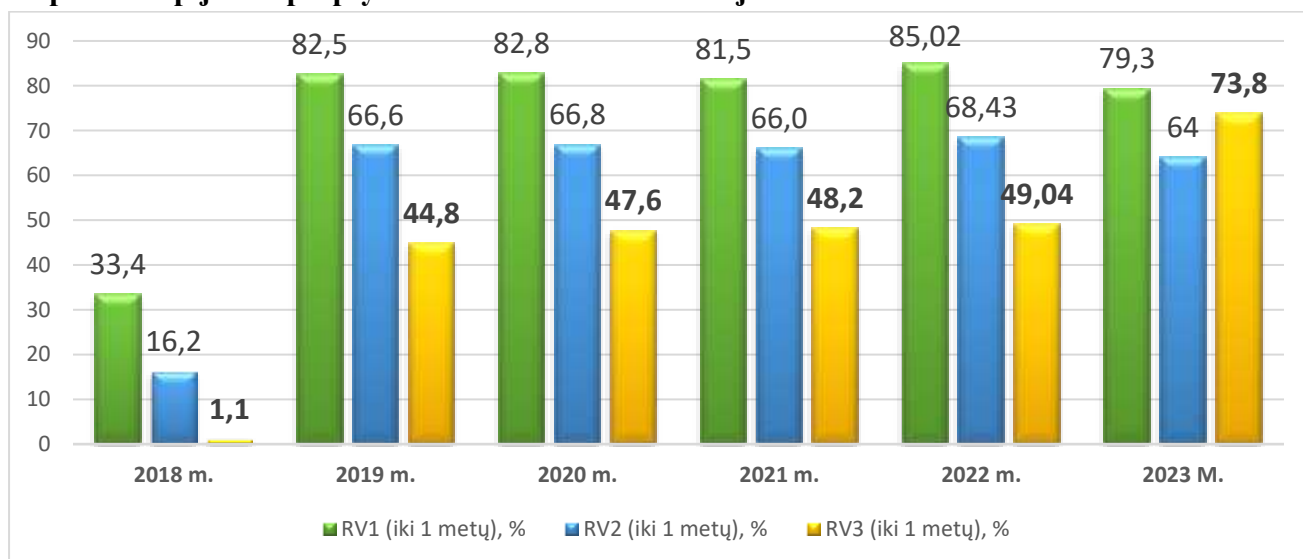
Atsižvelgiant į aukštus sergamumo gimdos kaklelio vėžiu ir mirtingumo nuo šios ligos rodiklius pasaulyje, Europoje ir Lietuvoje ir žinant, kad apie 99 proc. gimdos kaklelio vėžio atvejų sukelia ŽPV, labai svarbu apsaugoti paaugles mergaites ir berniukus skiepiais nuo ŽPV infekcijos.

KŪDIKIŲ IR VAIKŲ SKIEPIJIMO NUO ROTAVIRUSINĖS INFEKCIJOS APRĖPTYS

Nuo šios žarnyno infekcijos sukeliama viduriavimo ir su tuo susijusių grėsmingų pasekmių mažuosius galima apsaugoti skiepiant juos nuo rotavirusinės infekcijos. Nuo 2018 m. valstybės lėšomis pradėjus skiepyti kūdikius nuo 2 mėnesių amžiaus, vienerių metų vaikų skiepijimo aprėptys per pastaruosius metus padidėjo nuo 44,8 % 2019 m. iki 73,8 % 2023 m. (14 pav.).

Tačiau kasmet iki 6000 kūdikių lieka nepaskiepyti nuo rotavirusinės infekcijos dėl įvairiausių priežasčių, iš kurių dažniausia – tėvų / globėjų atsisakymas.

14 pav. Skiepijimo aprėptys nuo rotavirusinės infekcijos 2018 - 2023 m.

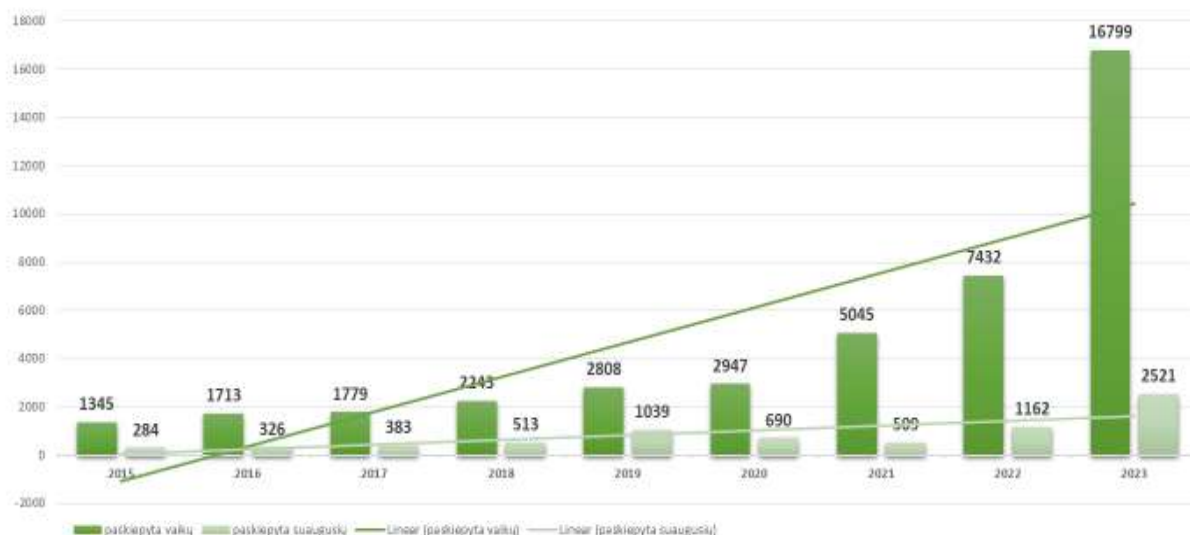

VAIKŲ IR SUAUGUSIŲJŲ SKIEPIJIMAI VĖJARAUPIŲ VAKCINA (Forma Nr.8)

2023 m. stebimas didžiausias pasiskiepijusių asmenų nuo vėjaraupių infekcijos skaičius per pastarąjį dešimtmetį, paskiepyti 18 094 asmenys, o 2022 m. – 8 594 suaugę ir vaikai. 2023 m. nuo

vėjaraupių paskiepyta 2,1 karto daugiau vaikų lyginant su 2022 m. Kaip ir kiekvienais metais, 2023 m. daugumą besiskiepijančiųjų sudarė vaikai iki 17 metų 16 799 (92,8 %) (15 pav.).

15 pav. Vėjaraupių vakcina paskiepyta pagal amžių 2015-2022 m.

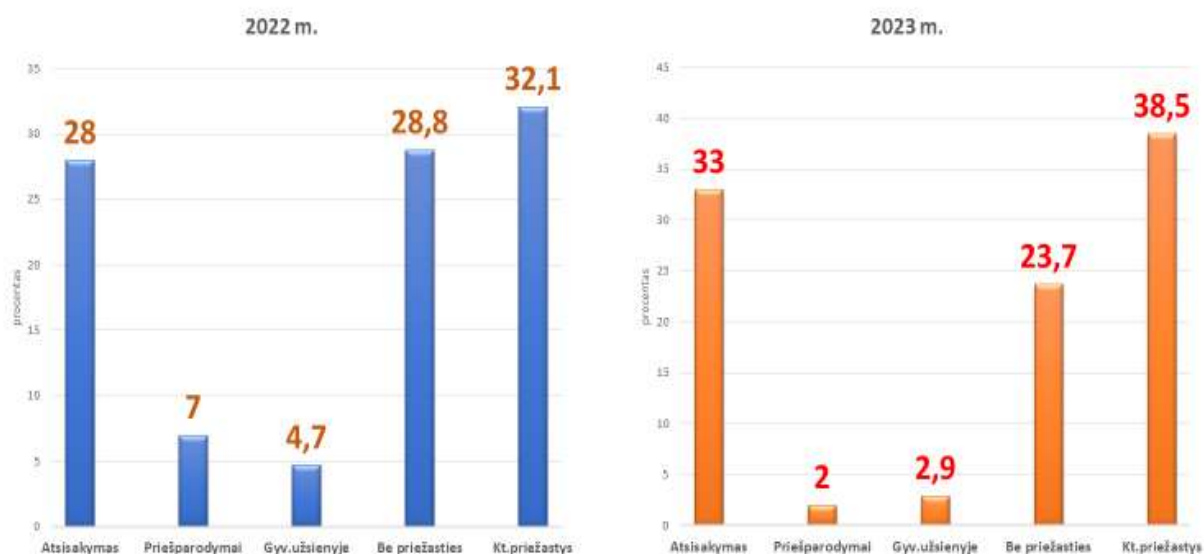

Vėjaraupių vakcina rekomenduojama skiepyti: visus anksčiau nesirgusius vaikus, vyresnius nei 9 mėn. amžiaus (ypač lankančius darželius ir mokyklas, sergančius lėtinėmis ligomis, su nusilpusia imunine sistema); suaugusiuosius, kurie slaugo ligonius ir nėra sirgę vėjaraupiais, bei kitus asmenis, turinčius didelę kontakto su šia infekcija riziką (darželio personalas, moterys, planuojančios nėštumą, medicinos personalas); asmenis, kurių imuninė sistema nusilpusi (sergantieji lėtinėmis plaučių ligomis, kraujo ligomis, piktybiniais navikais ir kt.). Skiepai yra mokami, tačiau PSO duomenimis, Suomija 2017 m. buvo pirmoji Šiaurės Europos šalis, kuri į savo nacionalinę skiepijimų programą įtraukė vakcinaciją nuo vėjaraupių. Visuotinis skiepijimas nuo vėjaraupių infekcijos taip pat yra atliekamas: Vokietijoje, Latvijoje, Italijoje, Graikijoje, Liuksemburge, Ispanijoje, Islandijoje.

NEPASKIEPIJIMO PRIEŽASTYS, SKIEPIJANT PAGAL VAIKŲ PROFILAKTINIŲ SKIEPIJIMŲ KALENDORIŲ 2023 M.

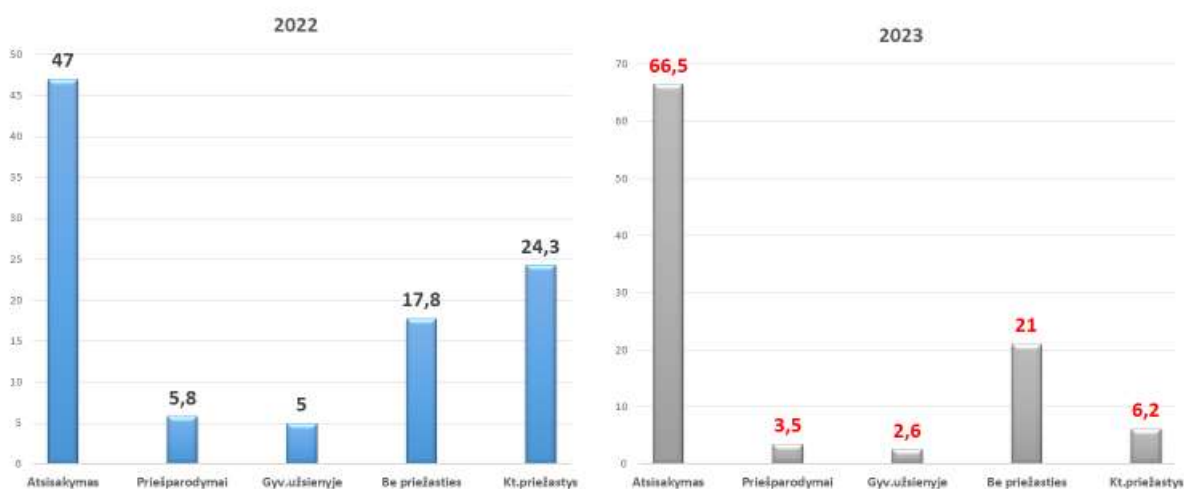
Apibendrinus 2023 m. statistinės ataskaitos formos Nr.7 „Nepaskiepijimo priežastys pagal vaikų profilaktinių skiepijimų kalendorių“ (nurodytos 5 priežastys) duomenis, dažniausia nepaskiepijimo priežastimi nurodomas tėvų / globėjų atsisakymas. Lyginant atsisakiusiųjų skiepyti vaikus 2022 m. su 2023 m. matome, kad praėjusiais metais padaugėjo atsisakiusiųjų skiepyti savo vaikus, atitinkamai nuo 20 933 iki 32 356 (daugiau 35 %). 2023 m. padaugėjo be priežasties nepaskiepytų vaikų, t. y. tėvai / globėjai nenurodė, dėl ko neatvyko į gydymo įstaigą atlikti vakcinacijos, kai 2022 m. tokių neatvykimų be priežasties buvo 21 924, o 2023 m. – 23 375 (daugiau 6,6 %). Taip pat, 2023 m. išaugo nepaskiepytų vaikų dėl įvairių kitų priežasčių, kai 2022 m. registruoti 24 438 atsisakymai, o 2023 m. – 37 819 (daugiau 35 %). Dar viena iš nepaskiepijimo priežasčių – priešparodymai dėl ligos, medikų patvirtinimu 2022 m. liko nepaskiepyti 5247 vaikai, o 2023 m. – 1942 (mažiau 63 %). Kita priežastis dėl nepaskiepytų vaikų, kai vaikai gyvena užsienyje, o skiepijasi Lietuvoje, 2022 m. registruoti 3591 vaikas, o 2023 m. – 2839 (mažiau 21 %) (16 pav.).

16 pav. Nepaskiepimo priežastys pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių Lietuvoje 2022-2023 m.

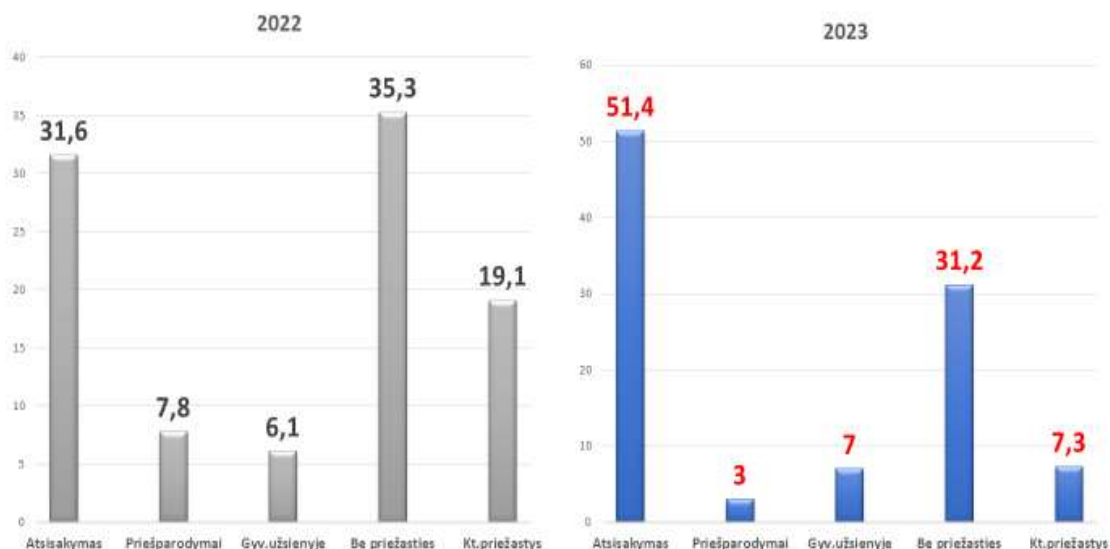
2023 m. dėl tėvų / globėjų atsisakymo skiepijant 2 metų vaikus nuo tymų, raudonukės, epideminio parotito, liko nepaskiepyti 1780 vaikų (66,5 %), o 2022 m. – 1536 (47.0 %) (pav.17). 2023 m. padaugėjo tėvų / globėjų, atsisakančių skiepyti vaikus, tačiau 2023 m. mažiau tėvų / globėjų registruota dėl vaikų nepaskiepimo kitų priežasčių 167 (6.2 %), nei 2022 m., kai dėl kitų nepaskiepimo priežasčių liko nepaskiepyti 794 (24,3 %) vaikai.

17 pav. Nepaskiepimo priežastys, skiepijant 2 metų vaikus nuo tymų, raudonukės, epideminio parotito infekcijos 2022-2023 m.

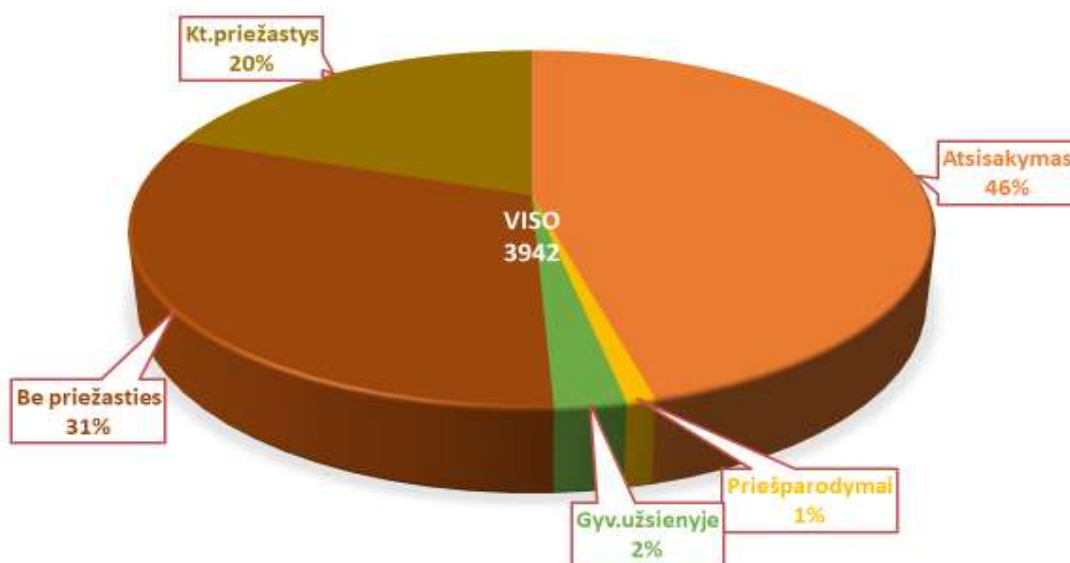
2023 m. dėl tėvų / globėjų atsisakymo skiepyti 7 metų vaikus nuo tymų, raudonukės, epideminio parotito, liko nepaskiepyti 1870 vaikų (51,4 %), o 2022 m. – 1292 (31,6 %). 2023 m. padaugėjo tėvų / globėjų atsisakančių skiepyti vaikus, tačiau 2023 m. mažiau tėvų / globėjų registruota dėl kitų priežasčių vaikų nepaskiepimo 265 (7,3 %), nei 2022 m., kai dėl kitų nepaskiepimo priežasčių liko nepaskiepytas vaikas (18 pav.).

18 pav. Nepaskiepijimo priežastys, skiepijant 7 metų vaikus nuo tymų, raudonukės, epideminio parotito infekcijos 2022-2023 m.

2023 m. dėl tėvų / globėjų atsisakymo, be priežasties neatvykimo į gydymo įstaigą, priešparodymų skiepyti su medikų patvirtinimu, gyvenančių užsienyje ir besiskiepijančių Lietuvoje ir kitų nepaskiepijimo priežasčių nuo meningokokinės B infekcijos liko nepaskiepyti 3942 vienerių metų vaikai, iš jų didžioji dalis liko nepaskiepyti dėl tėvų / globėjų atsisakymo 1813 (46 %) (19 pav.)

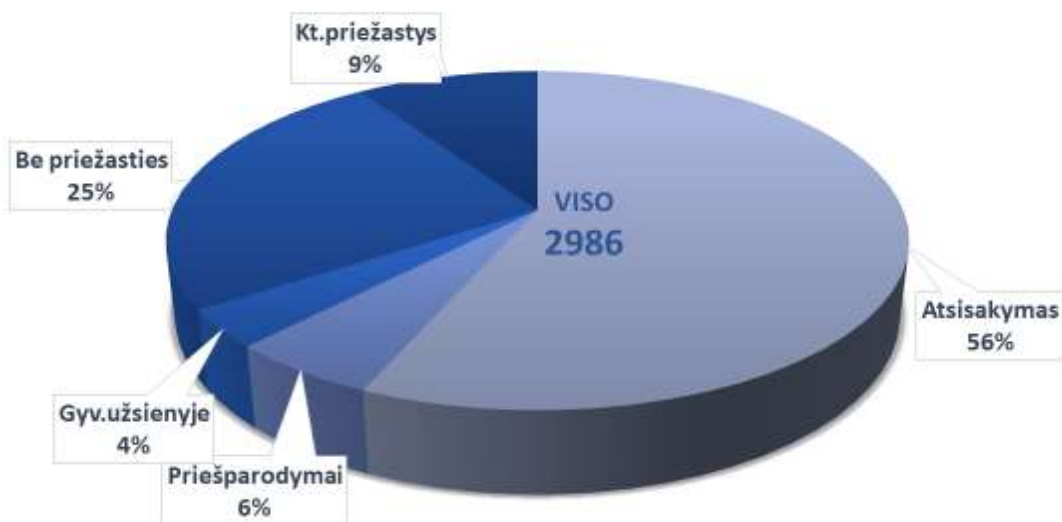
19 pav. Nepaskiepijimo priežastys, skiepijant 1 metų vaikus nuo meningokokinės B infekcijos 2023 m.

2023 m. dėl tėvų / globėjų atsisakymo, be priežasties neatvykimo į gydymo įstaigą, priešparodymų skiepyti su medikų patvirtinimu, gyvenančių užsienyje ir besiskiepijančių Lietuvoje ir kitų nepaskiepijimo

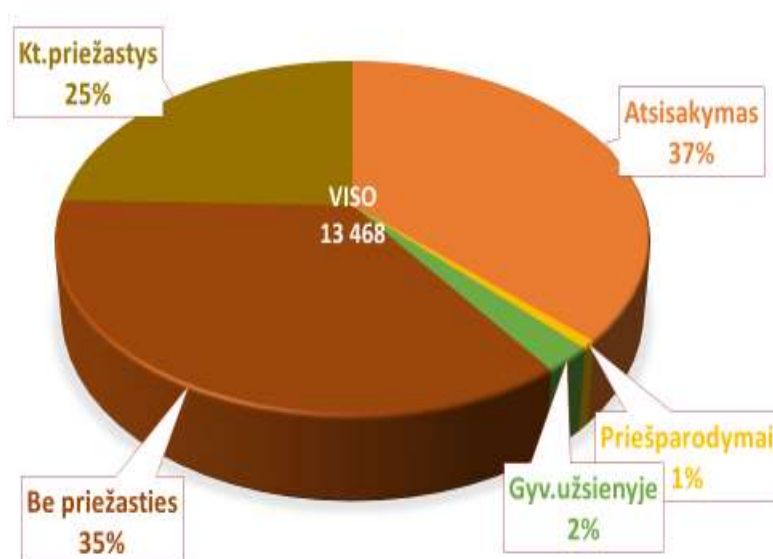
priežasčių nuo pneumokokinės infekcijos liko nepaskiepyti 2986 vienerių metų vaikai ir didžioji dalis jų liko nepaskiepyti dėl tėvų / globėjų atsisakymo 1972 (56 %) (20 pav.).

20 pav. Nepaskiepimo priežastys, skiepijant 1 metų vaikus nuo pneumokokinės infekcijos 2023 m.

2023 m. dėl tėvų / globėjų atsisakymo, be priežasties neatvykimo į gydymo įstaigą, priešparodymų skiepyti su medikų patvirtinimu, gyvenančių užsienyje ir besiskiepijančių Lietuvoje ir kitų neskiepimo priežasčių nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos liko 13 468 nepaskiepyti 11 metų paaugliai, iš jų didžioji dalis liko nepaskiepyta dėl tėvų / globėjų atsisakymo 4983 (37 %) paaugliai (21 pav.).

21 pav. Nepaskiepimo priežastys, skiepijant 11 metų vaikus nuo žmogaus papilomos viruso infekcijos (ŽPV2) 2023 m.

IŠVADOS

1. Lietuvoje pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių vaikai skiepjami nuo 14 infekcijų. 2023 m. skiepimo aprėptys sumažėjo nuo penkių užkrečiamųjų ligų: hepatito B, tymų, raudonukės, epideminio parotito ir žmogaus papilomos viruso infekcijos.

2. Mažėjant skiepimo aprėptims pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių 2023 m. stebimas 12 užkrečiamųjų ligų valdomų skiepais sergamumo augimas, lyginant su ankstesniais metais.

3. Sumažėjusios skiepimo MMR vakcina aprėptys nulėmė naujų tymų ir raudonukės atvejų atsiradimą, tai patvirtinta faktas, jog po 2 metų pertraukos registruoti trys nauji tymų atvejai ir du raudonukės atvejai, kai 2022 m. buvo patvirtintas tik vienas susirgimo raudonuke atvejis, o tymų atvejų nebuvo užfiksuota.

4. Vertinant skiepimo MMR vakcina aprėptis apskričių lygmeniu, jau kelerius metus iš eilės Kauno, Klaipėdos ir Vilniaus apskrityse vakcinacijos aprėptys yra mažesnės negu 90 %.

5. 2023 m. išaugo vakcinacijos nuo vėjaraupių populiarumas, šia vakcina paskiepyta 2,1 karto daugiau vaikų iki 17 m. amžiaus, lyginant su 2022 m. vakcinacijos nuo vėjaraupių rezultatais.

6. Mažėjant skiepimo apimtims ir daugėjant susirgimų invazinėmis infekcijomis, svarbu didinti ėminių laboratoriniams ištyrimams skaičių, kad būtų atspindėtas realus invazinių infekcijų sukėlėjų paplitimas dėl galimybės pagrįsti, pradedant naudoti Lietuvoje platesnio spektro vakcinas nuo pneumokokinės ir meningokokinės infekcijų.

7. Įvertinus apibendrintus 2023 m. statistinės ataskaitos formos Nr.7 „Nepaskiepimo priežastys pagal vaikų profilaktinių skiepimų kalendorių“ duomenis, dažniausia nepaskiepimo priežastimi nurodomas tėvų / globėjų atsisakymas ir neatvykimas į gydymo įstaigą be priežasties, kai buvo kviečiami atvykti dėl vaikų vakcinacijos.

8. Siekiant sustabdyti vakcinacijos aprėptį mažėjimą ir dėl to didėjančią infekcinių ligų grėsmę, būtina imtis kompleksinių priemonių, apimančių teisingo požiūrio į vakcinaciją formavimą tarp medikų ir visuomenės.